

احساس تنهایی و نوآسیب های اجتماعی در دانش آموزان دبیرستانی

پژوهشگران: نسترن نوروزی پرشکوه^۱، لیلا میرهادیان^۲، عبدالحسین امامی سیکارودی^۳،

احسان کاظم نژاد لیلی^۴، فاطمه حسن دوست^۵

- (۱) گروه پرستاری (سلامت جامعه)، مربی، دانشکده پرستاری و مامایی فاطمه زهرا (س) رامسر، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
 (۲) گروه پرستاری (سلامت جامعه)، مربی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران
 (۳) مرکز تحقیقات عوامل مؤثر بر سلامت، گروه پرستاری (سلامت جامعه)، استادیار، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران
 (۴) مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، آمار حیاتی، دانشیار، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران
 (۵) گروه پرستاری (داخلی و جراحی)، مربی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی، قزوین، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۳/۱۰/۱

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۷/۳

چکیده:

مقدمه: احساس تنهایی به منزله یکی از پیش‌بینی کننده‌های مشکلات سازگاری کودکان و نوجوانان در سالیان آتی زندگی، در کانون توجه پژوهشگران حوزه‌های سلامت روانی قرار گرفته است. افزایش روابط افراد، به ویژه نوجوانان در جهان مجازی، باعث کاهش روابط خانوادگی و تعاملات اجتماعی شده و منجر به احساس تنهایی و سایر مشکلات می‌شود.

هدف: هدف از انجام این پژوهش تعیین رابطه بین احساس تنهایی با استفاده از اینترنت و تلفن همراه در دانش آموزان دوره دوم دبیرستان می‌باشد. روش کار: این پژوهش توصیفی تحلیلی از نوع همبستگی بر روی ۵۶۸ نفر از دانش آموزان دوره دوم دبیرستانهای شهر رشت در سال تحصیلی ۹۲-۹۳ انجام شد که به روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شده بودند. جهت جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته جهت بررسی عوامل فردی-اجتماعی و عوامل همراه با استفاده از اینترنت و تلفن همراه و پرسشنامه استاندارد احساس تنهایی [University of California at Los Angeles Loneliness Scale (UCLA)] استفاده شد. داده ها طی یک ماه جمع آوری شده و با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی (آزمونهای من-وینتی یو، کروسکال والیس، مجذور کای، ضریب همبستگی اسپیرمن و رگرسیون لجستیک چندگانه) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: یافته ها نشان داد که ۱۶/۹ درصد از نمونه های مورد پژوهش نمره بیشتر از میانگین ابزار احساس تنهایی را کسب نموده اند. بیشترین استفاده دانش آموزان از اینترنت، دانلود موسیقی، فیلم یا کتاب (۶۸٪) و حضور در شبکه های اجتماعی مانند فیسبوک (۳۶/۱٪) و بیشترین استفاده آنان از تلفن همراه جهت ارسال پیامک (۳۱/۷٪) و سایر مواردی چون گرفتن عکس و فیلم (۲۵/۸٪) بود. بین برخی متغیرها مانند سن ($p=0/022$)، تعداد دوستان صمیمی ($p=0/0001$)، رشته تحصیلی ($p=0/002$)، میزان تحصیلات پدر ($p=0/003$)، میزان تحصیلات مادر ($p=0/006$)، بازدید از سایت های علمی و انجام تکالیف درسی ($p=0/015$)، نحوه گذراندن اوقات فراغت ($p=0/0001$) و دانلود موسیقی، فیلم یا کتاب ($p=0/029$) با احساس تنهایی ارتباط آماری معنی داری وجود داشت. براساس تجزیه و تحلیل رگرسیونی، متغیرهای تحصیلات مادر (داشتن دیپلم) ($OR=0/470$ ، $p=0/014$)، نحوه گذراندن اوقات فراغت (به تنهایی) ($OR=2/391$ ، $p=0/004$)، تعداد دوستان صمیمی ($OR=0/949$ ، $p=0/01$) حضور در شبکه های اجتماعی مانند فیس بوک ($p=0/016$)، ($OR=1/952$) به عنوان پیش بینی کننده های معنی دار احساس تنهایی در مدل نهایی باقی ماندند.

نتیجه گیری: نظر به وجود ارتباط آماری مستقیم و معنی دار بین احساس تنهایی با برخی عوامل فردی و اجتماعی به ویژه استفاده از اینترنت و تلفن همراه در دانش آموزان مورد پژوهش، ضروری است تا توجه بیشتری به این فناوری های ارتباطی نوین مبذول گردد و با طراحی برنامه های آموزشی مناسب برای نوجوانان و خانواده ها، از پیامدهای استفاده آسیب زای آنها بر سلامت روانی نوجوانان پیشگیری شود.

کلید واژه: تنهایی، دانش آموزان، اینترنت، تلفن های همراه

مقدمه

امروزه ارزیابی سلامت روانی دانش آموزان یکی از محورهای مهم ارتقاء بهداشت روان جامعه است. بنا به دلایل بسیاری سازماندهی خدمات بهداشت روانی در مدارس، راهبرد اساسی برای ارتقای سلامت روان دانش-آموزان و در نهایت کل جامعه است. از آنجایی که نوجوانی یکی از بحرانی ترین دوره های زندگی است و دانش آموزان با عوامل تنش‌زای دوره نوجوانی مواجه هستند، احتمال می‌رود که مستعد مشکلات عاطفی باشند(۱).

احساس تنهایی، تجربه‌ای شایع در نوجوانان است اما وقتی این احساس به طور مکرر اتفاق افتد، اثرات مخربی بر سلامت جسمی، روانی و عاطفی آنان می‌گذارد. احساس تنهایی موجب افزایش تنیدگی و اضطراب، رفتارهای پرخطر مانند کشیدن سیگار و سوء مصرف مواد، گریز از مدرسه، افسردگی، کمرویی و کاهش اعتماد به نفس شده و خطر خودکشی در نوجوانان را افزایش می‌دهد (۲).

از طرفی امروزه کاربرد فناوری‌های نوین ارتباطی از جمله اینترنت و تلفن همراه، در میان نوجوانان رشد فزاینده‌ای یافته است. در جهان امروز، فرهنگ رسانه‌ای با برتری رسانه اینترنت و تلفن همراه فراگیرترین و قوی‌ترین فرهنگ تأثیرگذار در جامعه است. مرکز ثقل این تأثیر روی نسل در حال رشد، یعنی نوجوانان و جوانان است. به عبارتی دیگر، بخش قابل توجهی از زندگی جوانان امروز، به ویژه دانش‌آموزان را ارتباط با اینترنت و تلفن همراه تشکیل می‌دهد. هر چند این ارتباط می‌تواند به رشد مهارت‌های مختلف یادگیری منجر شود. اما در کنار این مهارت‌ها و مزایا، باید در کمین خطرهای پنهان آن نیز بود (۳).

از جمله این خطرات، آسیب‌های اجتماعی نوپدید می‌باشند که آسیب‌های مرتبط با فناوری جدید را نیز شامل می‌گردد. آسیب‌های ناشی از استفاده از ماهواره، بازی‌های رایانه‌ای، تلفن همراه و اینترنت می‌تواند در این مجموعه قرار گیرند. نوآسیب‌های اجتماعی از سال ۱۹۹۰ در دنیا مطرح شد و هم‌اکنون در حال تبدیل شدن به یک معضل فرهنگی، اجتماعی، روانی، عاطفی، فکری و اخلاقی است (۴). ولی با وجود روند رو به رشد این پدیده، گزارشات متفاوتی از شیوع آن وجود دارد. نرخ شیوع استفاده آسیب‌زا از فضای مجازی در جهان، طیفی از ۶ تا ۸۰ درصد برآورد شده و در ایران، بین ۳/۸ تا ۸۶ درصد گزارش شده است (۵). این در حالی است که دسترسی به اینترنت، پدیده‌ای رو به گسترش است و هر روز تعداد بیشتری از افراد در زمره استفاده‌کنندگان اینترنت قرار می‌گیرند (۶). استفاده آسیب‌زا یا به عبارتی اعتیاد به

اینترنت یکی از نوآسیب‌های اجتماعی محسوب می‌گردد. هر چند یکی از کاربردهای مهم اینترنت، کاربرد اجتماعی آن است؛ اما به دلیل آن که روابط اینترنتی نسبت به روابط رو در رو از غنای کمتری برخوردارند، در نهایت بهره‌گیری از اینترنت افراد را تنها تر می‌کند. اعتقاد فرد به اینکه اینترنت تنها دوست مخصوص و صمیمی اوست؛ موجب افزایش علاقه به دوستان مجازی و کاهش گرایش وی به دوستان واقعی و در نتیجه افسردگی و انزوای اجتماعی می‌شود (۷).

از دیگر نوآسیب‌های اجتماعی، استفاده مفرط از تلفن همراه است. بررسی رشد و گسترش تلفن همراه، حاکی از آن است که تاکنون هیچ فناوری در طول تاریخ بشر به شدت تلفن همراه فراگیر نشده است (۸). وابستگی به تلفن همراه در جوانان و به کارگیری آن به عنوان یک ابزار ارتباطی، می‌تواند اثرات مخربی بر شخصیت نوجوانان داشته باشد (۹). شواهد نشان دهنده آن است که استفاده مفرط از تلفن همراه با الگوهای رفتاری دیگر از جمله بیدار ماندن در شب و اشتغال به تبادل پیام کوتاه و همچنین وابستگی عاطفی که در ذهن کاربران ایجاد می‌شود، مرتبط است. به طوری که این افراد معتقدند، بدون استفاده از تلفن همراه قادر به زندگی کردن نیستند (۱۰).

در حالیکه روابط افراد، به ویژه کودکان و نوجوانان در جهان مجازی افزایش می‌یابد، در مقابل از دامنه روابط آنان در جهان واقعی کاسته می‌شود. ضمن آنکه، احتمال لطمه دیدن عملکرد آموزشی آنان نیز وجود دارد. این احتمال وجود دارد که دانش‌آموزان به ویژه در سالهای پایانی دبیرستان (دوره دوم) به دلیل سهولت دسترسی به رایانه، اینترنت و تلفن همراه بویژه از نوع هوشمند و همچنین آگاهی و مهارت بیشتر در استفاده از این فناوری‌های نوین، در مقایسه با دانش‌آموزان مقاطع پایین‌تر، بیشتر در معرض آسیب‌های ناشی از آن قرار گیرند (۷).

در پژوهش Zhong و Yao مشخص شد که استفاده بیش از حد و ناسالم از اینترنت، احساس تنهایی را در طول زمان افزایش می‌دهد (۱۱). مشایخ و برجعلی در

مطالعه اشتغال به تحصیل در یکی از دبیرستان های دوره دوم پسرانه یا دخترانه ی دولتی یا غیر دولتی ناحیه ۱ یا ۲ آموزش و پرورش شهر رشت، داشتن گوشی همراه و دسترسی به اینترنت و برخورداری از سلامت جسمی و روحی لازم جهت پاسخگویی به سوالات (براساس اظهارات خود یا مسئولین مدرسه) و تمایل برای شرکت در مطالعه بود. معیار خروج از مطالعه، عدم تمایل برای ادامه پژوهش بود که چنین موردی پیش نیامد.

ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش شامل پرسشنامه دو قسمتی بود:

بخش اول مربوط به عوامل فردی- اجتماعی (مانند سن، جنس، نوع مدرسه، رشته تحصیلی، تعداد افراد خانواده، رتبه تولد، میزان تحصیلات والدین، ساعات تنهایی روزانه، تعداد دوستان صمیمی، چگونگی گذراندن اوقات فراغت) و عوامل مرتبط با استفاده از اینترنت و تلفن همراه (مانند سابقه داشتن تلفن همراه و اینترنت، ساعات استفاده از اینترنت در شبانه روز، بیشترین استفاده از اینترنت و تلفن همراه) و بخش دوم پرسشنامه استاندارد احساس تنهایی {University of California, Los Angeles(UCLA)} بود.

قسمت اول پرسشنامه جهت روایی محتوا و نظرخواهی در اختیار ۱۰ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی گیلان قرار داده شد و پس از اعمال نظرات و انجام اصلاحات تکمیلی پرسشنامه نهایی تنظیم گردید. قسمت دوم پرسشنامه توسط بحیرایی و همکاران اعتبار یابی شده است (۱۶). مقیاس تنهایی UCLA دارای ۲۰ سؤال است که خواننده باید به هر یک از سؤالات روی مقیاس لیکرت ۴ درجه ای، شامل هرگز (۱)، بندرت (۲)، گاهی (۳) و اغلب (۴) پاسخ بدهد. دامنه نمرات این آزمون از ۲۰ تا ۸۰ و نمره بیشتر نشان دهنده تنهایی بیشتر است. بنابراین میانگین نمره ۵۰ است. نمره بالاتر از میانگین بیانگر شدت بیشتر احساس تنهایی است (۱۵).

جهت گردآوری داده ها، پس از کسب مجوز به شماره ۹۱۲۲۱ از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گیلان و مدیریت آموزش و پرورش

پژوهش خود اعلام کردند که بین احساس تنهایی دانش آموزان دختر دبیرستانی و چت کردن با اینترنت رابطه وجود دارد (۱۲). همچنین، نادری و حق شناس به این نتیجه رسیدند که بین احساس تنهایی با میزان استفاده از تلفن همراه رابطه مثبت معنی داری وجود دارد (۱۳). در حالیکه Odaci و Çelik، رابطه معنی داری بین استفاده آسیب زا از اینترنت و تنهایی پیدا نکردند (۱۴).

با توجه به اهمیت سلامت روان نوجوانان و با توجه به تعداد زیاد کاربران اینترنت و تلفن همراه در بین نوجوانان ایرانی و تأثیرات گسترده ای که بر حوزه های مختلف فردی، اجتماعی و خانوادگی آنها دارد؛ مطالعات اندکی در این زمینه در استان گیلان انجام شده، از سوی دیگر مطالعات مشابه تنها روی یک جنس انجام شده یا ارتباط بین احساس تنهایی و استفاده آسیب زا از اینترنت و تلفن همراه را بصورت جداگانه بررسی کرده اند. همچنین کمتر به نوع کاربرد اینترنت یا تلفن همراه و ارتباط آن با احساس تنهایی در دانش آموزان دبیرستانی پرداخته اند. بنابراین پژوهشگر بر آن شد تا پژوهشی با هدف تعیین رابطه بین احساس تنهایی با استفاده از اینترنت و تلفن همراه در دانش آموزان دبیرستان های دور دوم شهر رشت به انجام برساند.

روش کار :

پژوهش حاضر یک مطالعه مقطعی از نوع توصیفی تحلیلی است که در دبیرستان های شهر رشت انجام گرفت. نمونه های پژوهش شامل ۵۶۸ دانش آموز دختر و پسر شاغل به تحصیل در دبیرستان های دوره دوم دولتی و غیردولتی شهر رشت در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ بودند. حجم نمونه براساس مطالعه عربزاده و همکاران (۱۵) با اطمینان ۹۵ درصد و ضریب آزمون ۹۰ درصد و طبق فرمول نمونه گیری Paine و با در نظر گرفتن ضریب اثر طرح، به تعداد ۵۶۸ نفر تعیین گردید. نمونه گیری با روش خوشه ای انجام شد و کلاس به عنوان خوشه در نظر گرفته شد. ابزار گردآوری داده ها در این مطالعه پرسشنامه بود که در یک مرحله در میان واحدهای مورد پژوهش توزیع و به روش خودایفا تکمیل گردید. معیار ورود به این

نواحی ۱ و ۲، و کسب مجوز کمیته اخلاق به شماره ۲۹۳۰۰۶۹۵۰۴، پژوهشگر و یک نفر همکار که آموزش لازم را در خصوص نحوه تکمیل پرسشنامه دیده بود طی یک ماه به دبیرستانهای منتخب شهر رشت مراجعه نموده و با هماهنگی مدیریت مدارس، اهداف مطالعه و نحوه پر کردن پرسشنامهها را برای دانش آموزان شرح داده و به آنان توضیح داده شد که شرکت در این مطالعه اختیاری بوده و از آنان رضایت نامه کتبی شرکت در مطالعه اخذ شد. همچنین به آنان اطمینان داده شد که اطلاعاتشان کاملاً محرمانه بوده و پرسشنامهها فاقد نام می باشند.

جهت تجزیه و تحلیل، داده های جمع آوری شده پس از کدگذاری وارد نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ شده و با استفاده از آمار توصیفی (توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (آزمونهای من-ویتنی یو، کروسکال والیس، مجذور کای، ضریب همبستگی اسپیرمن و رگرسیون لجستیک چندگانه) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. کلیه متغیرهای با $p < 0/01$ حاصل از تجزیه و تحلیل تک متغیری، در آنالیز رگرسیون لجستیک وارد شدند. سطح معنی داری در همه آزمون ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج:

نتایج نشان داد که بیشتر واحدهای مورد پژوهش دختر (۵۳/۵٪) و مشغول به تحصیل در دبیرستانهای دولتی (۷۲/۵٪) بودند. میانگین سنی دانش آموزان $16/28 \pm 1/02$ با دامنه ۱۳-۲۰ سال بود. بیشترین درصد نمونهها را به ترتیب دانش آموزان رشته ی تجربی (۲۹/۹٪)، دانش آموزانی که هنوز انتخاب رشته نکرده اند (۲۶/۹٪) و دانش آموزان رشته انسانی (۱۶/۹٪) تشکیل می دادند. اکثریت واحدهای مورد پژوهش به ترتیب فرزند اول (۳۵/۵٪) و فرزند آخر (۳۵/۳٪) خانواده بودند. میانگین تعداد افراد خانواده دانش آموزان $4/17 \pm 0/87$ با دامنه ۱-۹ نفر بود. میانگین ساعات تنهایی دانش آموزان در منزل $2/75 \pm 3/21$ با دامنه ۰-۲۴ ساعت بود. ۴۹/۴ درصد پدران و ۵۴/۲ درصد مادران واحدهای مورد پژوهش

دیپلمه بودند. میانگین تعداد دوستان صمیمی دانش آموزان $6/93 \pm 1/91$ نفر بود. بیشترین درصد نمونهها از تلفن همراهشان به ترتیب جهت ارسال پیامک (۳۱/۷٪)، مواردی همچون گرفتن و تماشای عکس و فیلم و گوش دادن به موسیقی (۲۵/۸٪) و اتصال به اینترنت (۲۳/۹٪) استفاده می کردند. میانگین میزان استفاده از اینترنت در شبانه روز $3/42 \pm 3/88$ با دامنه کمتر از ۱ ساعت تا ۱۸ ساعت بود. بیشترین استفاده دانش آموزان از اینترنت به ترتیب شامل دانلود موسیقی، فیلم یا کتاب (۶۸٪)، حضور در شبکه های اجتماعی مانند فیسبوک (۳۶/۱٪)، مشاهده عکس یا فیلم (۳۱/۷٪) و چت کردن (۳۱/۵٪) بود.

نتایج تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد میانگین نمره احساس تنهایی در نمونه های مورد پژوهش $39/13 \pm 11/46$ از ۲۰ تا ۸۰ نمره قابل کسب بود که از این میان ۱۶/۹ درصد از آنان نمره بیشتر از میانگین ابزار احساس تنهایی را کسب نموده اند (نمودار شماره ۱).

آزمون های من ویتنی یو و کروسکال والیس نشان دادند که بین متغیرهای رشته تحصیلی ($p = 0/002$)، میزان تحصیلات پدر ($p = 0/003$)، میزان تحصیلات مادر ($p = 0/006$)، استفاده پدر از اینترنت ($p = 0/004$)، استفاده مادر از اینترنت ($p = 0/019$)، نحوه گذراندن اوقات فراغت ($p = 0/0001$)، استفاده از اینترنت به منظور دانلود موسیقی یا فیلم یا کتاب ($p = 0/029$) و بازدید از سایت های علمی و انجام تکالیف درسی ($p = 0/015$) با احساس تنهایی ارتباط آماری معنی داری وجود دارد. بین سن با احساس تنهایی ($r = 0/095$ ، $p = 0/022$)، ارتباط آماری مستقیم و معنی دار بسیار ضعیفی وجود دارد و بین تعداد دوستان صمیمی با احساس تنهایی ($p = 0/0001$)، $r = -0/164$) رابطه آماری معکوس و معنی دار بسیار ضعیفی وجود دارد (جدول شماره ۱). ولی بین جنس، نوع مدرسه، رتبه تولد، تعداد افراد خانواده، ساعات تنهایی روزانه، میزان استفاده از اینترنت روزانه و نوع استفاده از تلفن همراه با میانگین نمره احساس تنهایی رابطه آماری معنی داری مشاهده نشد. بر اساس تجزیه و تحلیل

"بازدید از سایتهای علمی و انجام تکالیف درسی" رابطه آماری معکوس وجود داشت. درگاهی و رضوانی نیز در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که هرچه از حالت طبیعی بسوی اعتیاد در کاربران پیش می‌رویم، استفاده از اینترنت و تلفن همراه جهت پست الکترونیک و برنامه‌های علمی و تخصصی کمتر و بهره‌جویی از آن جهت تماشای فیلم، گوش دادن به موسیقی، بازی رایانه‌ای و گفتگوی اینترنتی بیشتر می‌شود (۱۸).

در این مطالعه نمره میانگین احساس تنهایی با نحوه گذراندن اوقات فراغت ارتباط آماری معنی‌دار داشت بطوریکه دانش‌آموزانی که ترجیح می‌دادند اوقات فراغت خود را تنها باشند نسبت به دانش‌آموزانی که ترجیح می‌دادند اوقات فراغت خود را با دوستان یا اعضای خانواده‌شان بگذرانند، میانگین نمره احساس تنهایی بیشتری داشتند.

صمیمیت، محبت و اعتماد از عوامل مهم و تأثیرگذاری هستند که باید در بین اعضای خانواده وجود داشته باشند. در صورت عدم برقراری ارتباط مناسب، بین فرد با سایر اعضای خانواده، فاصله ایجاد می‌شود و همین امر ممکن است زمینه‌ساز احساس تنهایی شود. برقراری روابط صمیمانه و گرم می‌تواند به ایجاد رابطه متقابل با والدین و افزایش اعتماد به نفس آنان در روابط اجتماعی منجر شود و در نهایت احساس تنهایی را به طور مؤثری کاهش دهد. در این مطالعه میانگین نمره احساس تنهایی با تعداد دوستان صمیمی رابطه آماری معکوس و معنی‌داری داشت بطوریکه با افزایش تعداد دوستان صمیمی، احساس تنهایی کاهش می‌یابد اما باید توجه داشت که احساس تنهایی اگر چه از طریق خصوصیات عینی و کمی روابط اجتماعی (مثل فراوانی تعاملات یا تعداد دوستان) تحت تأثیر قرار می‌گیرد، اما از طریق ارزیابی‌های ذهنی و کیفی این روابط مثل رضایت از ارتباطات یا صلاحیت اجتماعی درک شده بیشتر تحت تأثیر قرار می‌گیرد (۱۷) و در این مطالعه نیز این متغیر (تعداد دوستان صمیمی) در تحلیل رگرسیونی در مدل نهایی باقی نماند.

رگرسیونی، متغیرهای تحصیلات مادر، نحوه گذراندن اوقات فراغت، تعداد دوستان صمیمی، حضور در شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک به عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های معنی‌دار احساس تنهایی در مدل نهایی باقی ماندند (جدول شماره ۲).

بحث و نتیجه‌گیری:

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که حدود ۱۶/۹ درصد از نمونه‌های مورد پژوهش نمره بیشتر از میانگین ابزار احساس تنهایی را کسب نموده‌اند. در مطالعه بحیرایی و همکاران، ۶۶ درصد نمونه‌ها از نظر احساس تنهایی، وضعیت متوسطی داشتند، ۱۷ درصد آزمودنی‌ها یا فاقد احساس تنهایی بودند و یا درجات خفیفی از آن را گزارش دادند در مقابل در ۱۶/۷ درصد از آنان، نمره احساس تنهایی بالاتر از یک انحراف استاندارد از میانگین قرار داشت (۱۶). در مطالعه منصوریان و همکاران ۸۰ درصد نمونه‌ها دچار احساس تنهایی متوسط تا شدید بودند (۱۷). این تفاوتها احتمالاً بدلیل تفاوت در نمونه‌های پژوهش و تعداد آنها و معیار دسته‌بندی نمرات کسب شده از پرسشنامه احساس تنهایی می‌باشد.

نتایج این پژوهش نشان داد که بیشترین استفاده دانش‌آموزان از اینترنت به ترتیب شامل "دانلود موسیقی، فیلم یا کتاب"، "حضور در شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک"، "مشاهده عکس یا فیلم" و "چت کردن" بود. همچنین بیشترین استفاده آنها از تلفن همراه جهت "ارسال پیامک"، "دانلود و مشاهده عکس و فیلم، گوش دادن به موسیقی" یا جهت "اتصال به اینترنت" است. طبق یافته‌های تحقیق محسنی و همکاران، جوانان مورد مطالعه از قابلیت‌های ارتباطی اینترنت به طرز مؤثری بهره گرفته و اینترنت را مکان خوبی برای خود ابرازی و ایجاد ارتباط یافته‌اند و چت، استفاده‌ی علمی و آموزشی، چک کردن ایمیل به ترتیب دارای بیشترین تعداد کاربر در جامعه‌ی مورد مطالعه بود (۷). همچنین بین نمره احساس تنهایی با بیشترین استفاده دانش‌آموزان از اینترنت شامل "دانلود موسیقی، فیلم یا کتاب"، "حضور در شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک" رابطه آماری مستقیم و با

تنهایی و دانش آموزان رشته ریاضی دارای کمترین نمره بودند. در مطالعه منصوریان و همکاران (۱۷) و شاهینی و همکاران (۲۰)، بین دانشجویان رشته های مختلف از نظر میانگین نمره احساس تنهایی، اختلاف معنی داری مشاهده نشد. شاید این اختلاف بدلیل تفاوت واحدهای مورد پژوهش در این مطالعه با دو مطالعه دیگر باشد. همچنین می تواند به این دلیل باشد که دانش آموزان رشته تجربی اکثریت نمونه ها را در پژوهش حاضر تشکیل می دادند. شاید با انتخاب تعداد مساوی دانش آموزان از هر رشته تحصیلی، بتوان به نتایج متفاوتی در این زمینه دست یافت.

بطور کلی نتایج این پژوهش نشان داد که احساس تنهایی دانش آموزان دبیرستانی با برخی عوامل فردی-اجتماعی و عوامل همراه با استفاده از اینترنت و تلفن همراه در ارتباط است. از این رو نتایج این مطالعه می تواند به خانواده ها کمک کند تا با افزایش نظارت بر نحوه استفاده دانش آموزان از وسایل ارتباطی، از استفاده صحیح آنها از این وسایل مطمئن شده و با افزایش صمیمیت با فرزندان خود از ارتباط آنها با دوستان مجازی کاسته و از احساس تنهایی آنها جلوگیری نمایند.

همچنین مدیران و معلمان مدارس می توانند با آموزش به دانش آموزان و اولیای آنها در رابطه با سلامت روان نوجوانان و نحوه استفاده درست از فناوری های نوین ارتباطی، از پیامدهای استفاده نادرست از آنها، از جمله احساس تنهایی جلوگیری کرده و به افزایش سلامت روان این قشر مهم از جامعه کمک نمایند.

نظر به فراوانی قابل توجه احساس تنهایی در میان دانش آموزان مورد مطالعه و ارتباط آن با استفاده از اینترنت و تلفن همراه، پیشنهاد می شود تا در باره علل و عوامل گرایش آسیب زای نوجوانان به فناوری های نوین از جمله اینترنت و تلفن همراه و پیامدهای سوء آن به ویژه در زمینه عملکرد تحصیلی و روابط اجتماعی مطالعات بیشتری انجام شود. همچنین با توجه به یافته های متفاوت در باره ارتباط بین برخی ویژگی های فردی خانوادگی

در مطالعه حاضر به دنبال بررسی ارتباط بین برخی ویژگی های فردی و خانوادگی با احساس تنهایی در نمونه های مورد پژوهش، یافته ها حاکی از آن است که بین سن و میانگین نمره احساس تنهایی رابطه آماری مستقیم و معنی داری وجود دارد به این معنا که با افزایش سن، احساس تنهایی افزایش می یابد. در حالی که در مطالعه بحیرایی و همکاران بین احساس تنهایی و سن رابطه معنی داری یافت نشد (۱۶) و نتایج مطالعه منصوریان و همکاران نیز مخالف مطالعه حاضر است، بدین صورت که دانشجویان جوانتر نمره احساس تنهایی بالاتری داشتند (۱۷). شاید این اختلاف بدلیل تفاوت واحدهای مورد پژوهش باشد. باید در نظر داشت که واحد های مورد پژوهش در مطالعه حاضر نوجوان بودند و نوجوانان با افزایش سن سعی دارند هویت فردی خود را جدا از هویت خانواده بنا نهند و با افزایش سن برای تشکیل و تحکیم هویت فردی ویژه خودشان از والدین کناره می گیرند و این می تواند منجر به احساس تنهایی در آنان شود.

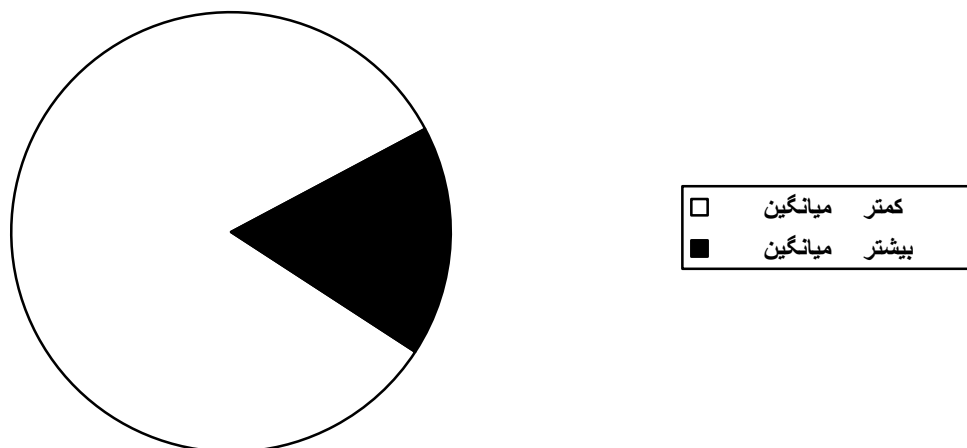
مطالعه حاضر بیانگر وجود ارتباط آماری معنی دار بین احساس تنهایی و تحصیلات والدین است. بطوریکه دانش آموزانی که پدر یا مادرشان بیسواد بود بیشترین نمره احساس تنهایی و آنهايي که پدرشان دارای تحصیلات دانشگاهی و مادرشان دیپلمه بود کمترین نمره را داشتند. نتایج پژوهشی نشان داده است که بافت خانوادگی از جمله تحصیلات والدین، در درک تحول اجتماعی و احساس تنهایی فرزندان حائز اهمیت است (۱۹) احتمالاً والدینی که از سطح تحصیلات بالایی برخوردار نیستند، به دلیل کمبود آگاهی و مهارت در مورد تکنولوژی های نوین از جمله گوشی های هوشمند و رایانه نمی توانند در این زمینه با فرزندانشان تعامل کافی داشته باشند و همین امر می تواند موجب فاصله دو نسل و احساس تنهایی در فرزندان نوجوان گردد.

میانگین نمره احساس تنهایی به تفکیک رشته های تحصیلی از لحاظ آماری معنی دار بود. بطوریکه دانش آموزان رشته ی تجربی دارای بیشترین نمره احساس

مانند سن و جنس با احساس تنهایی در نمونه‌های مورد پژوهش در مقایسه با سایر مطالعات مشابه، شایسته است تا تحقیقات بیشتری به عمل آید. از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به استفاده از ابزارهای خودگزارش‌دهی جهت گردآوری داده‌ها و تعمیم ناپذیری نتایج پژوهش حاضر به دانش‌آموزان تمام مقاطع اشاره نمود. همچنین وضعیت روحی و روانی واحدهای مورد پژوهش در حین تکمیل پرسشنامه‌ها ممکن است بر نحوه پاسخگویی به سوالات تأثیر گذاشته باشد که کنترل آن خارج از اختیار پژوهشگر بود.

تشکر و قدردانی:

این مقاله بخشی از پایان‌نامه کارشناسی ارشد و طرح تحقیقاتی مصوب مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت دانشگاه علوم پزشکی گیلان می‌باشد. در پایان پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند که از این مرکز، معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه و مدیر محترم پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی رشت که امکان انجام این پژوهش را فراهم ساختند و نیز از همه کسانی که ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند، کمال سپاسگزاری را داشته باشند.

نمودار شماره (۱): وضعیت احساس تنهایی در نمونه‌های مورد پژوهش

جدول شماره (۱): ارتباط بین نمره احساس تنهایی و برخی از متغیرهای فردی و خانوادگی و عوامل همراه با استفاده از اینترنت و تلفن همراه

متغیرها	نمره کل احساس تنهایی		
	میانگین	انحراف معیار	سطح معنی داری
رشته تحصیلی			
تجربی	۴۰/۶۳	۱۱/۲۴	۰/۰۰۲
ریاضی	۳۶/۵۴	۱۱/۷۳	
انسانی	۴۱/۰۹	۱۰/۹۸	
فنی	۳۹/۶۱	۱۱/۳۳	
عمومی	۳۷/۱۰	۱۱/۵۸	
میزان تحصیلات پدر			
بی سواد	۴۹/۸۳	۱۰/۷۶	۰/۰۰۳
زیر دیپلم	۴۱/۳۷	۱۱	
دیپلم	۳۸/۶۷	۱۱/۴۹	
دانشگاهی	۳۷/۸۵	۱۱/۴۵	
میزان تحصیلات مادر			
بی سواد	۵۰/۶۴	۱۱/۷۵	۰/۰۰۶
زیر دیپلم	۴۰/۱۳	۱۱/۳۵	
دیپلم	۳۸/۱۴	۱۰/۷۴	
دانشگاهی	۳۹/۴۱	۱۳/۱۳	
استفاده پدر از اینترنت			
خیر	۳۹/۸۷	۱۱/۲۸	۰۰/۰۰۴
بلی	۳۶/۸۲	۱۱/۷۶	
استفاده مادر از اینترنت			
خیر	۳۹/۶۴	۱۱/۳۷	۰۰/۰۱۹
بلی	۳۶/۷۶	۱۱/۶۴	
نحوه گذراندن اوقات فراغت			
به تنهایی	۴۳/۹۲	۱۲/۹۱	۰/۰۰۰۱
با اعضای خانواده	۳۸/۴۱	۱۰/۷۵	
با دوستان	۳۸/۰۱	۱۱/۰۵	
دانلود موسیقی، فیلم، یا کتاب از اینترنت			
خیر	۴۰/۶۳	۱۱/۸۲	۰۰/۰۲۹
بلی	۳۸/۴۳	۱۱/۲۴	
بازدید از سایت های علمی و انجام تکالیف درسی			
خیر	۳۹/۷۰	۱۱/۵۳	۰۰/۰۱۵
بلی	۳۶/۹۲	۱۰/۹۵	

* کروسکال والیس ** من ویتنی یو

جدول شماره (۲): ضریب رگرسیونی نمره کل احساس تنهایی با تعدیل اثرات متغیرهای فردی اجتماعی

متغیر	ضریب رگرسیونی	شانس نسبی OR	فاصله اطمینان		سطح معنی داری
			حداقل	حداکثر	
تحصیلات مادر (دیپلم)	-۰/۷۵۵	۰/۴۷۰	۰/۲۵۷	۰/۸۶۱	۰/۰۱۴
نحوه گذراندن اوقات فراغت (به تنهایی)	۰/۸۷۲	۲/۳۹۱	۱/۳۱۴	۴/۳۵۲	۰/۰۰۴
تعداد دوستان صمیمی	-۰/۰۵۲	۰/۹۴۹	۰/۹۱۲	۰/۹۸۸	۰/۰۱
حضور در شبکه های اجتماعی مانند فیس بوک	۰/۶۶۹	۱/۹۵۲	۱/۱۳۲	۳/۳۶۷	۰/۰۱۶

References:

- 1-Sadeghian E, Kosha MM, Gorji S. The Study of Mental Health Status in High School Female Students in Hamadan City. Scientific journal of Hamadan university of medical sciences and health services. 2010;17(3):39-45. Persian.
- 2-Tajvidi M, Zeighami Mohammadi S. The level of loneliness, hopelessness and self-esteem in major thalassemia adolescents. blood. 2012;9(1):36-43. Persian.
- 3-Hasanzadeh R, Salehi M, Rezaei Kiyasari A. Relationship between the use of extreme from technology (internet and sms addiction) and educational and psychological state high school students. Journal of educational psychology. 2010;1(3):69-81. Persian.
- 4-Fallah Mehneh T. Disorder of internet addiction. PSI. 2007;1(1):26-31.
- 5-Masoudnia E. Problematic cyberspace use and risk of depression disorder among adolescents in Yazd. Iranian Journal of Epidemiology. 2013;8(4):15-25. Persian.
- 6-Alavi S, Eslami M, Maracy M, Najafi M, Jannatifard F, Rezapour H. Psychometric properties of Young internet addiction test. Journal of behavioral sciences (JBS). 2010;4(3):183-9. Persian.
- 7-Mohseni Tabrizi A, Hoveyda L, Omidi F. Deep Involving on Cyber Space and Personal and Psychological Consequences: Survey of Young Severs in Tehran City. Journal of social sciences. 2010;4(3):51-69. Persian.
- 8-Manteghi M. Studying the Use of Mobile Phone by Female and Male Students. Quarterly of Information and Communication Technology in Educational Sciences. 2011;1(2):95-128. Persian.
- 9-Khazaie T, Saadatjoo A, Dormohamadi S, Soleimani M, Toosinia M, Mullah Hassan Zadeh F. Prevalence of mobile dependency and adolescence aggression. Journal of Birjand University of Medical Sciences. 2013;19(4):430-8. Persian.
- 10-Yaseminejad P, Golmohammadian M, Yoosefi N. The Study of the Relationship Between Cell-phone Use and General Health in Students. Knowledge. 2012;13(1):60-72. Persian.
- 11-Yao MZ, Zhong Z-j. Loneliness, social contacts and Internet addiction: A cross-lagged panel study. Computers in Human Behavior. 2014;30:164-70.
- 12-Mashayekh M, Borjali A. The relationship between alone feeling with kind of use from internet in a group of high school students. Journal of Cognitive Science. 2005;5(1):39-44. Persian.
- 13-Naderi F, Haghshenas F. The relationship between impulsivity, loneliness and the mobile phone usage rate in mail and female students of ahvaz islamic azad university. New findings in psychology. 2009;4(12):111-21. Persian.
- 14-Odacı H, Çelik ÇB. Who are problematic internet users? An investigation of the correlations between problematic internet use and shyness, loneliness, narcissism, aggression and self-perception. Computers in Human Behavior. 2013;29(6):2382-7.
- 15-Arabzadeh M, Bayanati M, Nikdel F, Nadery MS, Naimi G. The Relationship of Internet Addiction with Loneliness and Identity Styles. Journal of Science and today's world. 2112;1(1):59-71.
- 16-Boheirayi H, Delavar A, Ahadi H. Standardization of UCLA Loneliness Scale (version 3) on students attending universities in Tehran. Thought and Behavior in Clinical Psychology. 2006;1(1):6-18. Persian.
- 17- Mansourian M, Solhi M, Adab Z, Latifi M. Relationship between dependence to mobile phone with loneliness and social support in University students. Razi Journal of Medical Sciences. 2014;21(120):1-8. Persian.
- 18-Dargahi H, Razavi S. Internet addiction and its related factors: a study of an Iranian population. Payesh.2007;6(3):72-265. Persian.
- 19-Lalifaz A, Askari A. The power of predicting perceived parenting styles and demographic variables on girl student's loneliness feeling. The Quarterly Journal of Fundamentals of Mental Health. 2008;10(37):71-8. Persian.
- 20-Shahini N, Asayesh H, Ghobadi M, Sadeghi J. Correlation between perceived social support and loneliness with life satisfaction Among Students of Golestan University of Medical Sciences. Pejouhandeh. 2013;17(6):302-6. Persian.

Feeling of loneliness and social new damages in high school students

BY: Norouzi Parashkogh N¹, Mirhadyan L², Emami Sigaroudi A³,
KazemnejadLeili E⁴, Hasandoost F⁵

1-Department of Nursing (Community Health), Instructor, Ramsar School of Nursing and Midwifery, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

2-Department of Nursing (Community Health), Instructor, School of Nursing and Midwifery, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.

3-Department of Nursing (Community Health), Assistant Professor, School of Nursing and Midwifery, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.

4- Social determinants of Health Research Center (SDHRC), Bio-Statistics, Associate Professor, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.

5-Department of Nursing (medical-surgical), Instructor, School of Nursing and Midwifery, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran.

Received: 2014/09/25

Accepted: 2014/12/22

Abstract

Introduction: Loneliness as a predictor of children and adolescents adjustment problems has been focused on by mental health researchers. Increasing virtual relationship instead of family and social relationship especially among adolescents has led to loneliness and other problems.

Objective: The aim of this study was to determine the relationship between loneliness and associated factors of internet and cell phone usage in secondary high school students in Rasht city in 2014.

Methods: This analytic cross-sectional survey was conducted on 581 students of second cycle high schools in Rasht city who were selected by cluster sampling. For collecting data a researcher made questionnaire for demographic and associated factors of internet and cell phone usage and University of California at Los Angles Loneliness Scale loneliness questionnaire were applied. Data were analyzed by descriptive and inferential statistics (Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis, Chi-square, Spearman correlation and multiple logistic regressions).

Results: Findings indicated that 16.9% of the samples have gained more score than the mean of loneliness tools. Most students used the internet for downloading music, movies or books (68%) and participation in social networking websites such as face book (%36/1), and cell phone for texting (31.7%) and taking picture/ film (25.8%). There was a significant correlation between age ($p=0.022$), number of close friends ($p=0.0001$), field of study ($p=0.002$), father's education ($p=0.003$), mother's education ($p=0.006$), visiting the scientific websites and doing homework ($p=0.015$), spending leisure time ($p=0.0001$) and downloading music, movies or books ($p=0.029$) and loneliness. Based on regression analysis, variables mother's education (having high school diploma) ($OR=0.470$, $p=0.014$). How to spend free time ($OR= 2.391$, $P=0.0004$) and the number of close friends ($OR= 0.949$, $p=0.01$) and Presence in social network such as Face book ($OR=1.952$, $p=0.016$) remained in the final model as significant predictors of loneliness.

Conclusion: Because of the direct and significant correlation between loneliness and some personal and social characteristics and factors associated with internet and cell phone usage among students, it is necessary to focus more attention on the new communication technologies and to plan appropriate educational programs to prevent the adverse consequences of problematic use of them on the adolescents' mental health.

Key words: Loneliness, Students, Internet, Cell Phones.

* Corresponding Author: Leila Mirhadyan, Rasht, School of Nursing and Midwifery

Email: LM30075@yahoo.com